

Aktiviteter for oss unger (*Arne Sivertsen*)

Fjæra

Fjæra var en rikdom av muligheter. Vi lette etter skjell selv om fjæra hos oss ikke var noen god skjellplass. Til langfredagsfjæra, som skulle være ekstra lang, møtte vi opp med grev og spann. I Ragnar-støa som er nærmest vår stø, var det større sjanse for å finne skjell, men jeg kan ikke huske at vi ble særlig velbeslåtte der heller. I Stevika var det bedre og flere sorter skjell å finne. Den som hadde vært i Nøtnesvika eller på Åbornes! Der skulle det finnes store mengder skjell av mange slag, men det var ikke ofte vi tok så lange utflukter. Når det var lang fjæra, kunne vi lette på steiner i vannkanten og finne morsomme smådyr som tangsprell, krabber, sugere og sjøstjerner. Tangsprell var svært levende og vanskelige å få tak i, mens sugere satt fast på stein og måtte rives løs. Albue-skjell og sneglehus (kokkelhund) var ikke så spennende, kanskje fordi de var så vanlige, men når vi skulle fiske mort, brukte vi innmaten i sneglehusene til agn. Fiskekrokene var bøyde knappenåler som vi festet med sytråd til fiskestengene (trøene) som var tynne, rette greiner eller små trær vi hadde funnet i skogen. Vi var på jakt etter slike når vi hentet dyrene som gikk på beite i utmarka, eller når vi plukket bær. Når vi stod ytterst på vorren (vørn), på glatte steiner eller på tangen, hendte det ikke sjelden at vi glei uti og blei våte, eller til og med noen ganger måtte ha hjelp for å komme i land.

Vi bygde hus ovenfor flomålet, ryddet blant stein og fikk rom med lave vegger og innbo. Fine gule og brune steiner som kunne knuses til mel, ble til kaker som vi bød på når det kom besøk. Glatte blå og grønne steiner var såper. Brått fra knuste kopper og kar ble til servise, særlig de med blomster og annen dekor på, var populære. Noe av det morsomste var Reiduns strikkemaskin. Det var en stein som på grunn av sin form minnet sterkt om den strikkemaskinen de hadde i Heimigarden, og som mange både i vår grend og folk lenger unna, fikk strikket ullklær på.

Heimelagde båter kunne være svært forseggjorte. De som hadde sansen for båter, var nevenyttige og produserte de fineste eksemplarer. Disse mestrene støpte til og med ankere og klyss ved å smelte bly (som har lav smeltetemperatur) og helle i potet- eller treformer. Båtene var rigget som seg hør og bør med mast, bom og vanter. Jeg beundret disse mesterverkene, for båter hadde jeg lite greie på, og mine utgaver var såre enkle. I båtene var det festet tau som så var kyttet i trøer, og dermed kunne vi gå langs land og dra båtene etter oss. De mest avanserte «rederne» kjente duren av forskjellige motorer og kunne etterligne dem.

Aktiviteter (og ugagn)

Et par andre steder hadde vi fine lekeområder der vi organiserte små samfunn: på bergene innenfor og nedenfor fjøset i Vika og ovenfor gjerdet like innenfor Lisjelva. Vi laget veier der vi kjørte med små selvbygde lastebiler vi dro etter oss. På lasteplanet fraktet vi jord og stein og andre ting vi hadde behov for å flytte. Jeg husker ikke all aktiviteten, men i Vika mener jeg vi bygde minihus av stein, og jeg tror også vi hadde forskjellige oppgaver/roller. Også i denne leken var små og store sammen, både de som var tre-fire år yngre enn meg, og de som var fem-seks år eldre. Ingen ting var organisert for oss av voksne, men fordi de store tok oss små med i leken og passet på oss, hadde vi det trygt. Det var et fint samhold mellom oss unger som jeg minnes med stor glede.

En aktivitet i mørke kvelder var å gnikke(gneke) på vinduene til naboer. En lang tråd ble festet i vinduslista, og så la ugagnskråkene seg langt unna med den andre enden av tråden og gnikket på den med en kork e.l. Da hørtes en ekkel, kvinende lyd inne i huset. Noen tålte spøken veldig godt, og da var det ikke så morsomt for dem som lå ute og var sugne på litt underholdning. Var derimot de som spøken gikk ut over, av den snarsinte sorten og kom ut for å ta kjeltringene, fikk vi lønn for strevet. Et sted jeg var med og utførte en slik «ugjerning» (i et hus uten unger) kom mannen springende ut for å ta oss. Vi tok beina fatt og var sikkert nokså skjelvende, for når en voksen mann

som vi ikke helt visste hvor vi hadde, kom etter oss, da kunne vi kanskje vente oss litt av hvert.

Om vinteren brukte vi skiene flittig. Jeg tror nok at de fleste hadde heimelaga utstyr. De første skiene mine hadde onkel Eivind laga, og de hadde bare ei reim til å stikke foten i. Seinere ble det bindinger med regulerbare reimer til å ha bak hælen og tilpassede jern til å sette skoene i. Bam-busstaver avløste de heimegjorte trestavene. Men ute i bakkene var vi visst ikke så nøye med utstyret. Hadde vi bare ski, så var alt i orden. Jeg var ingen god skiløper og syntes folk var dristige som gikk øverst i bakken og satte utfor. Noen satt på stavene for å bremse, og det prøvde jeg også, og resultatet ble knekte staver. Verst var det da jeg knekte stavene til mamma, for de var kjøpt og var ekstra fine.

Jeg tror jeg så vidt prøvde hoppbakken, men jeg gjorde ikke mange forsøkene. Andre var mer utholdende og prøvde seg fram med mer sprett på hoppet, laga større hopp og gikk lenger opp i bakken. Jeg husker at Svein, som er flere år yngre enn meg, var både ivrig og dristig, og det var nok tydelig på flere områder at han til tross for at han var lillebror, utfordret skjebnen i langt større grad enn jeg gjorde. Men en gang da jeg ville vise hvor kjekk jeg var (gjøre seg grei, het det), fikk jeg lillebroren min med meg opp på taket av huset vårt, og vi krabbet helt fremst på mønet. Så ba jeg naboungene som sto nede på bakken, gå inn til mamma og be henne komme ut og se hvor modige vi var. Stakkars henne, hun ble helt fortvilet. Hun ville be Johan komme og redde oss ned, hos oss var ingen mannfolk heime. Men ned kom vi ved egen hjelp. Det vanskeligste ved hele nedstigningen, var kanskje å treffe det første trinnet på stigen. Dette dumme eksperimentet gjorde vi ikke en gang til. Kanskje skjønnte jeg hvor tåpelig det hadde vært, og jeg så hvor redd mamma ble.

Å renne på kjelke likte jeg vel så godt som skigåing. Det var spennende å sitte flere sammen på storkjelken når vi fikk låne den, og veldig artig når vi bandt mange kjelker sammen til tog. Da hendte det som regel at vi veltet og fikk mye moro ut av det.

Snøisten foregikk i et system av veier i snøen. Vi trakk opp et par ringer, en stor utenpå en mindre og et sentrum innerst, og så var det rette veier fra ytterste ring til sentrum som knyttet ringene sammen. Den som kom seg inn i sentrum, kunne ikke få sisten. Det var friområde. Oppholdt man seg for lenge der, ble det protester.

Ellers «bygde» vi hus. Da skrittet vi opp en firkant i snøen, delte av flere rom og måket snøen opp mot veggene i rommene så golvene ble fri for snø. Så kunne vi lage bord og stoler der det var snø nok. Var vi så heldige at det dannet seg skavler, gravde vi huler og ganger i snøen. Det var helst rundt husene at det gikk an, for der var det måket høye kanter i tillegg til at det hadde føket.

Å lage snølykter av snøballer som vi stablet opp til en kjegle og plasserte lys inni, var en koselig aktivitet, for det gav sånt fint lys når det var mørkt om kveldene.

Når jeg nevner snøballer, må jeg nok innrømme at dem likte jeg ikke særlig godt, for de kunne være veldig ubehagelige. Det var alltid noen som hadde stor fornøyelse av å kaste mot en når en minst ventet det. Men jeg har et svakt minne om en gang vi var mange sammen i Stevika. Det var kommet en masse kram snø, og de store og mest foretaksomme hadde funnet på at det skulle være snøballkrig. Ungeflokken delte seg i to lag, og så ble det laget to festninger, og vi som var minst var sikkert med og klappet snøballer. Jeg mener jeg husker at vi gjømt oss bak festningsmurene, og at det føk snøballer gjennom luften. Jeg var nok både for liten og for forsiktig til å ta særlig del i den krigen.

Det hendte vi prøvde skøyteisen på Hendya (husker jeg navnet rett?). På Håkjerringhalsen var det små myrtjern som frøs til om vinteren, og når isen lå blank og fin, kom lysten til å gå på skøyter. Det var nok ikke rare isen, for her og der stakk det opp siv og andre myrvekster, men vi var ikke så godt vant, så når vi fant ei lita brukbar isflate, var vi fornøyd. Vi hadde gamle snabelskøyter med reimer til å feste over fremre delen av foten og over ankelen, men det var vanskelig å få skøytene til å sitte ordentlig fast. Enten jeg brukte støvler eller beksømsko (storsko), ville skøytene vri seg, og

selv om jeg strammet reimene alt jeg klarte, satt skøytene for løst på foten. Jeg husker skøyter som bestod av et trestykke med ei metallskinne under. Vi visste nok at det fantes skøyter som var skrudd fast til sko eller var skikkelig festet på et eller annet vis, men det var bare noe vi kunne drømme om.

---- * ----

Denne teksten, som har noen avsnitt av nokså privat karakter, er skrevet til mine barn og barnebarn. Men fordi noen mener at innholdet kan ha interesse for folk utenfor familien, syns jeg det er greit at den tas med på Alvenes-sida.

Arne S